

Puhekieli vs. kirjakieli

VERBIT 2

TÄYTYY-lause ja verbien-maan-muodot kirjakielessä

”Mun tarvii nyt mennä nukkuun.” → ”Minun täytyy nyt mennä nukkumaan.”

©2023 Laura Uusitalo

Puhe- ja kirjakielen eroja, opetus- ja harjoitusmateriaali,
kesäkuu 2023, jonka tekijät ovat Laura Uusitalo (Haaga-Helia amk),
Tuula Jäppinen (Haaga-Helia amk) ja Felix Mäkelä (HY), on lisensoitu
Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.
Materiaali on saatavilla osoitteessa kielibuusti.fi

Tämän opetusvideon ohjeet pätevät kaikkiin murteisiin.

- Tämän videon esimerkit ovat Etelä-Suomen puhekielestä.
- Suurin osa esimerkeistä on ”Lauran kokouspuheenvuoro” -audiosta.
- Esimerkkilauseissa on muitakin eroja kuin nämä verbimuodot. Niistä löydät lisää tietoa muista opetusvideoista.

Puhekielessä on monta tapaa ilmaista tarvetta ja pakkoa.

Samoin kirjakielissä. Keinot ovat osittain samat.

puhekieli, positiivinen

Mun pitää mennä.

Mun täytyy mennä.

Mun **tarvii** mennä.

Mun kannattaa mennä.

Mun **kantsii** mennä.

(**Mun** **kandee** mennä.)

Mun on pakko mennä.

(**Mun** on mentävä.)

Puhekielen verbeistä vain kaksi tai kolme ovat puhtaasti puhekielisiä: muodot ”Mun **tarvii** mennä” ja ”Mun **kantsii** mennä”. Niitä et voi käyttää virallisissa teksteissä.

Tässä kuulet kirjakielen versiot.

kirjakieli, positiivinen

Minun pitää mennä.

Minun täytyy mennä.

-

Minun kannattaa mennä.

-

-

Minun on pakko mennä.

Minun on mentävä.

Myös negatiivisissa muodoissa on eroja.

puhekieli, negatiivinen

Mun ei **tarvi** /**tartte** mennä.

Mun ei **tarvi** /**tartte** mennä.

Mun ei **tarvi** /**tartte** mennä.

Mun ei kannata mennä.

Mun ei **kantsi** mennä.

(**Mun** ei **kande(e)** mennä.)

Mun ei **oo** pakko mennä.

(**Mun** ei **tarvi** /**tartte** mennä.)

Puhekielen negatiivisissa muodoissa tarvita-vebi lyhenee muotoon ”ei tarvi” tai ”ei tartte”. Kirjakielessä sanomme ”ei tarvitse”. Tässä vielä muutkin kirjakielen muodot.

kirjakieli, negatiivinen

Minun ei tarvitse mennä.

Minun ei tarvitse mennä.

-

Minun ei kannatta mennä.

-

-

Minun ei ole pakko mennä.

Minun ei ole mentävä.

Samat erot näkyvät myös konditionaalissa.

Lisäksi puhekielessä konditionaalin isi-tunnus lyhenee usein: viimeinen i-kirjain katoaa.

puhekieli, positiivinen

Mun pitä(i)s mennä.

Mun täytyis mennä.

Mun tarvis mennä.

Mun kannattais mennä.

Mun kantsis mennä.

(**Mun kandeis** mennä.)

Mun ois pakko mennä.

(**Mun ois** mentävä.)

kirjakieli, positiivinen

Minun pitäisi mennä.

Minun täytyisi mennä.

-

Minun kannattaisi mennä.

-

-

Minun olisi pakko mennä.

Minun olisi mentävä.

puhekieli, negatiivinen

Mun ei **tarvis /tarttis** mennä.

Mun ei **tarvis /tarttis** mennä.

Mun ei **tarvis /tarttis** mennä.

Mun ei kannatais mennä.

Mun ei **kantsis** mennä.

(**Mun** ei **kandeis** mennä.)

Mun ei **ois** pakko mennä.

(Mun ei tarvis /tarttis mennä.)

kirjakieli, negatiivinen

Minun ei tarvitsisi mennä.

Minun ei tarvitsisi mennä.

-

Minun ei kannattaisi mennä.

-

-

Minun ei olisi pakko mennä.

Minun ei olisi mentävä.

Miten muuttaisit nämä lauseet kirjakielelle?

Kuulet ensin puhekielisen muodot. Paina sen jälkeen ”pause”-näppäintä, että saat aikaa miettiä. Kirjakielinen versio annetaan kustakin lauseesta heti puhekielen jälkeen.

1. Puhekielessä sanotaan: Meiän kantsis vaihtaa sopimus...
1. Tekstiin kirjoitetaan: Meidän kannattaisi vaihtaa sopimus...
2. Puhekielessä sanotaan: Meiän pitäis lähtee...
2. Tekstiin kirjoitetaan: Meidän pitäisi lähteä...
3. Puhekielessä sanotaan: Meiän pitäs selvittää...
3. Tekstiin kirjoitetaan: Meidän pitäisi selvittää...
4. Puhekielessä sanotaan: Mitä mun piti sanoo?
4. Tekstiin kirjoitetaan: Mitä minun piti sanoa?
5. Puhekielessä sanotaan: Meiän tarvis nyt sopii joku aika.
5. Tekstiin kirjoitetaan: Meidän tarvitsisi / pitäisi nyt sopia jokin aika.

Tässä olivat täytyy-lauseen erot. Ja sitten toinen verbiasia:

Milloin tarvitset -maan-muotoa verbin lopussa?

On paljon verbejä, jotka vaativat seuraavan verbin loppuun -maan. Esimerkiksi ”lähteä uimaan”, ”oppia uimaan”.

Tässä lisää esimerkkejä:

- LÄHTEÄ
- MENNÄ
- PALATA
- TULLA
- JOUTUA

- JÄÄDÄ
- OPPIA
- PYSTYÄ
- PÄÄSTÄ
- RUVETA
- AUTTAA jotakuta
- KUTSUA joku
- PÄÄSTÄÄ joku

Puhekielessä sanotaan:

Mä lähen uimaan.

Ne mene uimaan.

Me palataan uimaan.

Mä tuun sun kanssa uimaan.

Mä joudun huomenna uimaan.

Se jäi uimahalliin uimaan.

Milloin sä opit uimaan.

Mä en pysty nyt uimaan.

Pääseksä mun kanssa huomenna uimaan.

Mä rupeen uimaan.

Voiksä auttaa mua uimaan.

Mä kutsun mun kaverit uimaan.

Äiti päästi mut eilen yksin uimaan.

Puhekielessä pari näistä verbeistä saattaa kuitenkin joskus saada toisen verbin perusmuodossa eli infinitiivissä. Puhekielessä sanotaan joskus ”Mä joudun uida” tai ”Mä pystyn uida”, mutta kirjakielessä niin ei sanota koskaan.

Samat lauseet kirjoitetaan asiatyyliseen tekstiin näin:

Lähden uimaan.

He menevät uimaan.

Me palaamme uimaan.

Tulen sinun kanssasi uimaan.

Joudun huomenna uimaan.

Hän jäi uimahalliin uimaan.

Milloin sinä opit uimaan.

En pysty nyt uimaan.

Pääsetkö kanssani huomenna uimaan.

Rupean... /Ryhdyn uimaan.

Voitko auttaa minua uimaan.

Kutsun ystäväni uimaan.

Äiti päästi minut eilen yksin uimaan.

Näissä esimerkkilauseissa lauseen viimeinen sana ”uimaan” on sama puhekielessä ja kirjakielessä, mutta yleensä näin ei ole. Suurin osa -maan-verbeistä näyttää erilaiselta.

Suurin osa verbien -maan-muodoista näyttää puhekielessä ja kirjakielessä erilaiselta.

Jos verbin perusmuodon lopussa on -DA, puhekielessä ja kirjakielessä on sama muoto:

UIDA → uimaan

SYÖDÄ → syömään

KÄYDÄ → käymään

JUODA → juomaan

Jos perusmuodon lopussa on jotain muuta kuin -DA, puhekielen -maan-muoto on lyhyempi:

puhekieli

OSTAA → ostaan

OPISKELLA → opiskeleen

PESTÄ → peseen

LEIKATA → leikkaan

VALITA → valitseen

Muista kuitenkin keskittyä näiden verbien kirjoittamiseen, sillä kirjakielessä käytetään pidempää muotoa. Siinä on aina se -ma- näkyvissä.

kirjakieli

OSTAA → ostamaan

OPISKELLA → opiskelemaan

PESTÄ → pesemään

LEIKATA → leikkaamaan

VALITA → valitsemaan

Miten muuttaisit nämä lauseet kirjakiielelle?

Kuulet ensin puhekielisen muodot. Paina sen jälkeen ”pause”- näppäintä, että saat aikaa miettiä. Kirjakielinen versio annetaan kustakin lauseesta heti puhekielen jälkeen.

1. Puhekielessä sanotaan: Laura on tullu kertoon muutoksesta.
1. Tekstiin kirjoitetaan: Laura on tullut kertomaan muutoksesta.
2. Puhekielessä sanotaan: Meiän pitäis yhes lähtee kattoon...
2. Tekstiin kirjoitetaan: Meidän pitäisi yhdessä lähteä katsomaan...
3. Puhekielessä sanotaan: ...ketkä ei päässy osallistuun tähän paltsuun
3. Tekstiin kirjoitetaan: ...jotka eivät päässeet osallistumaan tähän kokoukseen
4. Puhekielessä sanotaan: Pystyisitteks te vastaan ennen 17.5.?
4. Tekstiin kirjoitetaan: Pystyisittekö te vastaamaan ennen 17.5.?
5. Puhekielessä sanotaan: ... etten mä joudu tekeen ylitöitä.
5. Tekstiin kirjoitetaan: ...jotta en joudu tekemään ylitöitä.
6. Puhekielessä sanotaan: Ne tulee sit auttaan.
6. Tekstiin kirjoitetaan: He tulevat sitten auttamaan.